

Danske herregårde på internettet – dokumentation og formidling for nutiden og fremtiden

Af sekretariatsleder Dorte Christensen

De danske herregårde er for øjeblikket genstand for stadigt stigende interesse. Både i den brede befolkning og på landets forskningsinstitutioner er blikket rettet mod de herlige gamle huse, deres historie og de landskaber, de har præget gennem tiderne. Herregårdene er samtidig en del af en verden, der har forandret sig dramatisk gennem de seneste århundreder, hvilket medfører betydelige udfordringer for de store gårdes fortsatte funktion og position i samfundet.

I disse omskiftelige tider kan der være god grund til at ønske sig et overblik over de kulturhistoriske værdier, der eksisterer i forbindelse med landets herregårde og til at kortlægge tilbageværende levn inden de udslettes. Et sådant overblik kan imødekomme den folkelige interesse for informationer om herregårdene og samtidigt fungere som et katalog over denne del af kulturarven – både for nutiden og fremtiden.

Et digitalt opslagsværk

En netværksgruppe tilknyttet *Dansk Center for Herregårdsforskning* har gennem det seneste år arbejdet på udviklingen af et koncept til et sådant katalog. Udgangspunktet for projektet er, at det skal henvende sig til alle med interesse for danske herregårde. Det

skal være en guide for almindelige borgere, der ønsker at høre den gode historie og at få kendskab til kulturlandskabet/-arven, et redskab for herregårdsejere, som ønsker at udvide kendskabet til deres ejendomme og ikke mindst et opslagsværk for forskere, der søger helt specifikke informationer om udvalgte emner.

En så bred målgruppe stiller meget høje krav til formidlingsformen. Disse krav indfris optimalt med formidling på internettet, hvor brugeren kan gå målrettet efter bestemte oplysninger. I praksis skal herregårdsoversigten derfor udformes som et databasebaseret website.

Det digitale medie giver en lang række muligheder, der ikke findes i et traditionelt opslagsværk i bogform. Den mest indlysende fordel er mediets rækkevidde, idet det bliver tilgængeligt for en meget stor målgruppe. Set i et formidlingsperspektiv er det dermed kun internetadgang, der sætter grænserne for potentielle brugere af websitet.

På det faglige niveau rummer en database ligeledes nogle unikke perspektiver. Formen fra traditionelle bogværker om danske herregårde kan bevares, hvorved der kan søges informationer, der udelukkende vedrører en bestemt herregård. Det, der udmærker

det digitale medie, er imidlertid muligheden for flere sideløbende informationsstrukturer: Dette indebærer bl.a., at der også kan foretages søgninger på tværs af samtlige herregårde i databasen. Mediet har endvidere et unikt potentiale for at visualisere herregårdenes udvikling over tid, bl.a. ved hjælp af kortmateriale, fotos og 3D-modeller.

En sidste betydelig fordel ved web-formidling er, at indholdssiden uden videre kan opdateres løbende. Mulighederne for udbygning af informationerne i databasen er dermed principielt ubegrænset, og oversigten er således ikke underlagt samme fare for forældelse som trykte medier.

Herregårdene som helheder

I sit ambitionsniveau er databasen unik i både dansk og international sammenhæng. Der findes beslægtede projekter, der fokuserer på monumenter, bygninger, kulturmiljøer etc. både i regionalt og nationalt perspektiv. Den bærende idé i Centerets database er imidlertid, at herregårdene ikke kan reduceres til enkelte elementer, som f.eks. bygninger eller herskab, men pr. definition må opfattes som helheder.

De fysiske helheder består ud over hovedbygningen bl.a. af drifts- og avlsbygningskomplekser, af haveanlæg med inventar af f.eks. lysthuse, springvand og skulpturer og ikke mindst af landskaber med marker, levende hegn, fritstående trægrupper, stengærder, enge og skove.

Ud over at være disse håndgribelige enheder har herregårdene endvidere gennem århundreder været det økonomiske, administrative og juridiske centrum

i lokalsamfundet, og har som sådan udgjort omdrejningspunktet i mange menneskers liv. Herregården og godset var i sig selv et minisamfund, hvor store dele af den danske befolkning levede hele deres liv.

Det er denne centrale rolle, som herregårdene har spillet i samfundet op igennem historien, kombineret med de fysiske spor af herregårdshelheden med alle dens elementer, som Centeret ønsker at samle i en digital kortlægning og formidle på internettet.

I praksis betyder dette, at databasen kommer til at bygge dels på eksisterende historiske data, dels på nye iagttagelser og fotografier. Hvad førstnævnte angår, er det intentionen med databasen at samle og gøre alle grundlæggende informationer om bl.a. herregårdenes arkitektur, historie, slægt, størrelse og drift tilgængelige for et bredt publikum.

Disse oplysninger har hidtil været vanskeligt tilgængelige og spredt i ældre og utidssvarende opslagsværker som f.eks. *Danske Slotte og Herregårde*, *Danske Gaarde* og *J.P. Traps Danmark*. I databasen samles informationerne og føres op til nutiden, idet de suppleres med informationer om herregårdenes aktuelle situation og anvendelse fra de nyeste kilder som f.eks. *Kraks større Gårde & Skove*.

Databasen bliver endvidere en registrant over herregårdshelhedernes fysiske enheder. Der udarbejdes nye beskrivelser af bygninger, haver og landskaber, og disse dokumenteres og suppleres med nyoptagne fotografier, luftfotografier og kort. Databasen udmærker sig dermed ved at være en samlet formidling af samtlige informationer af relevans for danske herregårdshelheder.

Pilotprojektet

Opfattelsen af herregårde som helheder betyder, at en række forskellige fagområder forenes i databasen. For at sikre de bedst mulige vilkår for databasens tværfaglige udgangspunkt er gruppen bag projektet sammensat af repræsentanter fra forskellige faglige traditioner og institutioner.

Den består af professor Gert Bech-Nielsen (Arkitektskolen Aarhus), arkitekt Steen Estvad Petersen, arkitekt Kræn Ole Birckjær (Landscentret, Dansk Landbrugsrådgivning), museumsinspektør Anders Myrtue (Odense Bys Museer), arkitekt Ebbe Keld Pedersen (Kulturarvsstyrelsen), museumsdirektør Britta Andersen (Gammel Estrup, Jyllands Herregårdsmuseum) og sekretariatsleder Dorte Christensen (Dansk Center for Herregårdsforskning).

Der er foreløbigt blevet udviklet en ramme for databasens indholdsside og informationsstruktur, og i samarbejde med Arkitektskolen Aarhus er der fremstillet en demo, der illustrerer websitets overordnede idé. Kongstanken i databasens informationsstruktur er, at websitet skal rumme tre indledende søgemuligheder. Brugeren har mulighed for at vælge mellem en søgning på en udvalgt herregård, på et bestemt emne på tværs af samtlige herregårde eller på samtlige informationer – uafhængigt af emnet – der vedrører en bestemt tidsperiode.

Centeret har endvidere opnået det privilegium, at have fået stillet en færdigudviklet database til rådighed for projektet. Databasen stammer fra arbejdet med et beslægtet emne og kan i løbet af få måneder

tilpasses, så den er direkte anvendelig for nærværende projekt.

I foråret 2006 har Centeret indledt arbejdet på et pilotprojekt til databasen. Pilotprojektet omfatter en enkelt udvalgt herregård og udføres i et samarbejde mellem Centerets sekretariat og en praktikant fra Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet. Som emne for projektet er udvalgt herregården Bidstrup ved Langå, der bl.a. udmærker sig ved at rumme en lang række typiske elementer af herregårdshelheden. Centeret har i den forbindelse indgået en aftale med Bidstrups ejer, Geert Honnens de Lichtenberg, der ser med velvilje og interesse på projektet.

Formålet med pilotprojektet er dels programmeringen af databasen, dels afprøvning af formidlings- og registreringsmetoden i praksis, så der kan foretages en ekstern evaluering af fremgangsmåden, inden det

Bidstrup gods i landskabet ved Langå. Foto: David Slater, Gammel Estrup, Jyllands Herregårdsmuseum

egentlige projekt søsættes. I pilotprojektet indgår dermed udviklingen af en model for det fortsatte arbejde, der skal garantere homogeniteten i processen med landets øvrige godt 600 herregårde.

Dansk Center for Herregårdsforskning glæder sig til at søsætte dette ambitiøse projekt og til på længere sigt at præsentere alle interesserede for en let tilgængelig og tidssvarende oversigt over denne betydelige del af den danske kulturarv. Arbejdet er projekteret til at vare 3 år. Databasen udgør endvidere den fyldestgørende registrant, der skal sikre, at fremtidens dispositioner vedrørende de danske herregårdshelheder kan foretages på et solidt, sagligt og veldokumenteret grundlag.

Den ene af to stentavler på hovedbygning ved Bidstrup gods. Godset indgår i Dansk Center for Herregårdsforskning's pilotprojekt om herregårde. Tavlen fortæller en del af Bidstrup's historie. Foto: David Slater, Gammel Estrup, Jyllands Herregårdsmuseum